

Raport:
Przestrzeganie praw człowieka
na Litwie w latach 2014–2015.
Prawa mniejszości narodowych na Litwie

Wstęp

Niniejszy artykuł powstał na podstawie najnowszego raportu przygotowanego przez Europejską Fundację Praw Człowieka¹ (EFHR) pt. „Przestrzeganie praw człowieka na Litwie w latach 2014–2015. Prawa mniejszości narodowych na Litwie”. Raport ten stanowi aktualizację publikacji z lat poprzednich² i jest obiektywnym obrazem obecnej sytuacji w dziedzinie poszanowania oraz ochrony praw człowieka na Litwie, w tym zwłaszcza mniejszości narodowych.

Ten raport, podobnie jak wcześniejsze, jest w znacznej mierze krytyczny wobec działań państwa litewskiego i jego systemu prawnego. Brak w prawie krajowym podstawowego dokumentu mającego chronić prawa mniejszości narodowych – ustawy o mniejszościach narodowych³,

¹ Europejska Fundacja Praw Człowieka (EFHR) jest pozarządową organizacją z siedzibą w Wilnie, której powstanie było odpowiedzią na zwiększającą się liczbę naruszeń praw człowieka. Główna działalność obejmuje prowadzenie punktu nieodpłatnych porad prawnych, podnoszenie poziomu wiedzy na temat praw człowieka, wzmacnianie w społeczeństwie poszanowania dla godności i praw człowieka, wdrażanie projektów z tego zakresu skierowanych do dzieci, młodzieży oraz dorosłych, a także podejmowanie inicjatyw edukacyjnych i badawczych w zakresie problematyki praw człowieka. Więcej informacji na ten temat: www.efhr.eu.

² *Przestrzeganie praw człowieka na Litwie w latach 2012–2013. Prawa mniejszości narodowych na Litwie*, EFHR, Wilno 2014 r., <http://www.efhr.eu/2014/08/22/raport-efhr-przestrzeganie-praw-czlowieka-na-litwie-w-latach-2012-2013-w-pigulce/> oraz *Raport alternatywny organizacji pozarządowych w sprawie implementacji Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych na Litwie*, EFHR, Wilno 2014 r., <http://www.efhr.eu/2014/05/26/raport-alternatywny-organizacji-pozarzadowych-w-sprawie-implementacji-konwencji-ramowej-o-ochronie-mniejszosci-narodowych-na-litwie/>.

³ W latach 1989–2009 obowiązywała Ustawa o mniejszościach narodowych, która przewidywała szereg szczególnych praw dla mniejszości narodowych, m.in. do posiadania szkolnictwa w językach mniejszości narodowych czy też posiadania dwujęzycznych nazw topograficznych. Ustawa wygasła z dniem 1 stycznia 2010 r. i do tej pory

która jest standardem w innych europejskich państwach demokratycznych, powoduje brak uregulowań również w innych dziedzinach ważnych dla mniejszości narodowych. Od momentu wygaśnięcia z dniem 1 stycznia 2010 r. Ustawy o mniejszościach narodowych Litwa dotychczas nie wypracowała aktu prawnego chroniącego szczególne prawa mniejszości narodowych, co powoduje, że prawie wszystkie prawa gwarantowane przez Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych⁴ (dalej – Konwencja ramowa) pozostają nieprzestrzegane i nieuznawane. Kierowane do Rady Europy zapewnienia Rządu RL o nowej ustawie, która „wkrótce” ma się pojawić, również w 2015 r. pozostały jedynie obietnicami. Omawianie założeń tej ustawy było nieraz wprowadzane do porządku obrad Sejmu i w ostatniej chwili usuwane. Zatem poruszane od lat kwestie dotyczące oświaty mniejszości narodowych, używania ich języka w sferze publicznej, pisowni imion i nazwisk w oryginale, prawa do posiadania znaków topograficznych w językach mniejszości narodowych oraz ogólnie rozumianego większego zaangażowania tych społeczności (wraz z odpowiednim wsparciem finansowym) w życie polityczne, społeczne i kulturalne, pozostają nierozwiązane.

Regulacja kwestii ochrony praw mniejszości narodowych na gruncie prawa krajowego jest zatem ograniczona. Art. 37 Konstytucji Republiki Litewskiej (dalej – RL) stanowiący, że obywatele należący do wspólnot narodowych mają prawo do pielęgnowania swego języka, kultury i obyczajów, nie stanowi pewnej podstawy ochrony praw mniejszości narodowych. Ten ogólny przepis nie zapewnia solidnej podstawy dla szczególnych praw mniejszości narodowych. Niniejszy artykuł jest poświęcony głównym problemom, z którymi zmagają się mniejszości narodowe na Litwie, takim jak: dyskryminacja w dziedzinie oświaty, udział mniejszości narodowych w życiu kulturalnym, dostęp do mediów, dwujęzyczne nazewnictwo topograficzne, a także pisownia imion i nazwisk w oryginale. Artykuł ma przyczynić się do lepszego zrozumienia poziomu ochrony praw człowieka na Litwie na tle standardów istniejących w innych europejskich państwach demokratycznych.

nie przyjęto nowego dokumentu. Oryginalny tekst ustawy dostępny tutaj: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=22150.

⁴ Konwencja Ramowa o Ochronie Praw Mniejszości Narodowych, [online], [dostęp: 20.03.2016], https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_AtGlance/PDF_Text_FCNM_pl.pdf.

Mniejszości narodowe na Litwie i ich główne problemy. Pozycja i postawa mniejszości narodowych

Według ostatniego powszechnego spisu ludności z 2011 r. Litwa liczyła 3,05 mln mieszkańców, z czego 6,6% stanowili Polacy (200,3 tys.), 5,8% – Rosjanie (176,9 tys.), 1,2% – Białorusini (36,2 tys.), 0,5% – Ukraińcy (16,4 tys.), 0,1% – Żydzi (3,1 tys.), 0,1% Łotysze – (2 tys.), 0,1% – Tatarzy (2,8 tys.), 0,1% – Romowie (2,1 tys.)⁵. Mniejszość polska, będąca największą mniejszością narodową na Litwie, skupiona jest przede wszystkim w Wilnie, gdzie w 2011 r. stanowiła 16,5% mieszkańców. Najliczniej zamieszkuje ona rejony położone wokół Wilna: sołecznicki (77,8%), wileński (52,1%), trocki (30,1%) i święciański (26%).

W roku szkolnym 2013/2014 r. na Litwie działały 54 szkoły z polskim językiem nauczania, 33 – z rosyjskim, 1 – z białoruskim. Poza tym było 13 szkół litewsko-rosyjskich, 10 – litewsko-polskich, 9 – rosyjsko-polskich. Było również 6 szkół z nauczaniem w trzech językach – litewskim, rosyjskim i polskim oraz jedno gimnazjum, w którym uczniowie, obok języka litewskiego, mogą pobierać naukę w języku jidysz i hebrajskim⁶. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Stowarzyszenie Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie „Macierz Szkolna”, w roku szkolnym 2014/2015 funkcjonowały na Litwie 72 szkoły z polskim językiem wykładowym oraz 20 filii tych szkół. Naukę pobierało w nich 11 884 uczniów. Zatrudnionych było 2 263 nauczycieli⁷.

Do największych problemów, z którymi zmagają się przedstawiciele mniejszości narodowych na Litwie, należy zaliczyć: spadek poziomu ochrony praw oświatowych i językowych, nierozstrzygnięta kwestia pisowni imion i nazwisk w oryginale oraz nazewnictwa topograficznego, dyskryminacja w życiu politycznym, społecznym i kulturalnym, niedostateczne wsparcie finansowe mniejszości narodowych i ich organizacji, mowa nienawiści w Internecie i życiu publicznym oraz przeciągający się proces zwrotu ziemi.

⁵ Dane za: <http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=2910> oraz <http://osp.stat.gov.lt/en/temines-lenteles19>.

⁶ Dane udostępnione przez Departament Statystyki Litwy w dn. 18 maja 2015 r.

⁷ Górski Artur, *Zawalczymy o pełne prawa polskiej mniejszości na Litwie*, 12.08.2015, <http://www.wilnoteka.lt/pl/artukul/artur-gorski-zawalczymy-o-pelne-prawa-polskiej-mniejszosci-na-litwie> [dostęp: 13.10.2016].

Z drugiej strony można zaobserwować również pozytywne zmiany w kwestii ochrony praw mniejszości narodowych na Litwie. Jedną z nich jest z pewnością przywrócenie w dniu 1 lipca 2015 r. działalności Departamentu ds. Mniejszości Narodowych przy Rządzie RL⁸. Ponadto do pozytywnych zmian zaliczyć można wprowadzoną z dniem 1 stycznia 2015 r. możliwość wpisu narodowości w paszporcie obywatela RL. Spośród 216 tys. obywateli odbierających paszporty dotychczas skorzystało z tej możliwości 118 tys. osób. Ważnym krokiem w dziedzinie obecności języków mniejszości narodów w przestrzeni publicznej było wprowadzenie latem 2015 r. w samorządzie m. Wilna obsługi interesantów w czterech językach: litewskim, polskim, rosyjskim oraz angielskim. Dobrą zaobserwowaną praktyką jest również coraz częstsze umieszczanie na drzwiach sklepów czy instytucji informacji o możliwości obsługi klienta w języku innym niż litewski.

Oświata mniejszości narodowych

Ostatnie pięć lat system oświaty na Litwie podlega ciągłym zmianom, które niekorzystnie wpływają nie tylko na sytuację szkół mniejszości narodowych, ale również szkół z litewskim językiem nauczania. Na Litwie trwa obecnie proces reorganizacji⁹ placówek oświatowych, rozpoczęty jeszcze przed reformą oświaty z 17 marca 2011 r. Zgodnie z przyjętymi zasadami reorganizacji placówki, które do tej pory posiadały status szkoły średniej (nauczanie w klasach 1–12) do 1 września 2015 r. musiały przejść proces akredytacji¹⁰ programu kształcenia średniego. Po pozytywnym przejściu akredytacji szkoły te otrzymują status gimnazjum, co

⁸ Departament zlikwidowano 1 stycznia 2010 r., odtąd jego obowiązki przejęło Ministerstwo Kultury RL.

⁹ Reorganizacja sieci placówek ogólnokształcących w Wilnie rozpoczęła się jeszcze w 1991 r. Od 2005 r. prowadzona była zgodnie z planami reorganizacji tychże placówek, przyjętymi przez Radę Samorządu m. Wilna (m.in. z przyjętym w dn. 8 lutego 2012 r. planem reorganizacji placówek ogólnokształcących na lata 2012–2015 (*Vilniaus miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2012–2015 metų bendrasis planas*) oraz późniejszym planem na lata 2014–2015 <https://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30237058>).

¹⁰ Cel, zadania, zasady, kryteria akredytacji programu kształcenia średniego oraz sposób jej przeprowadzania i rozpatrywania apelacji zostały przyjęte rozporządzeniem Ministra Oświaty i Nauki RL 5 lutego 2004 r.: http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/KRITERIJAI%20ir%20TVARKA_2011_VZ.pdf.

pozwała im na prowadzenie nauczania w klasach 9–12. Brak akredytacji oznacza otrzymanie przez placówki niższego statusu – szkół podstawowych (nauczanie w klasach 1–10) lub progimnazjum (klasy 5–8). Ostatecznie reorganizację przedłużono do września 2017 r.¹¹.

W okresie letnim w 2015 r. poczyniono jednak wiele działań w kierunku szybkiej reorganizacji, które dotknęły w szczególności szkoły mniejszości narodowych i wywołały szereg protestów przede wszystkim w Wilnie. Proces udzielania akredytacji placówkom oświatowym odbywa się w sposób chaotyczny i niejasny, władze litewskie wydają decyzje nie tylko bez konsultacji ze społecznościami, których bezpośrednio te decyzje dotyczą, ale i wbrew ich woli. Wiele szkół zmuszonych jest do zaskarżania do sądu decyzji samorządu.

Obiektem protestów, obok kwestii reorganizacji, są również inne zmiany, które wprowadziła wspomniana już redakcja Ustawy o oświacie z 2011 r. Zgodnie z zapisami ustawy ujednoczeniu uległ egzamin końcowy z języka litewskiego i literatury. Uczniowie szkół z litewskim językiem nauczania i uczniowie szkół mniejszości narodowych zdają taki sam egzamin, mimo że ci drudzy mają w programie o 800 godzin mniej przeznaczonych na języki litewski. Poza tym kontrowersje wzbudziło wprowadzenie w szkołach mniejszości narodowych nauczania poszczególnych przedmiotów w języku litewskim oraz brak odpowiednich podręczników uwzględniających potrzebę nadrobienia różnic programowych¹².

Po dwuletnim okresie przygotowawczym maturzyści ze szkół litewskich i szkół mniejszości narodowych w 2013 r. przystąpili do ujednoczonego egzaminu z języka litewskiego. Maturzyści ze szkół mniejszości narodowych mieli pewne ulgi, ustanowione rozporządzeniem z dn. 20 lutego 2013 r. (m.in. przewidziano możliwość napisania krótszego eseju)¹³, które jednak zostały odwołane w dn. 28 października 2013 r., gdy Minister Oświaty i Nauki RL podpisał nowe rozporządzenie ujednoczające warunki egzaminacyjne dla szkół litewskich i szkół mniejszości narodowych¹⁴. W związku z różnicą godzin przeznaczonych na naukę języka w

¹¹ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ec9eb60261611e5bf92d6af3f6a2e8b>.

¹² http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=441204.

¹³ http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=441204.

¹⁴ *Visų Lietuvos mokyklų abiturientai laikys vienodą lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą*, Švietimo ir mokslo ministerija, 7.11.2013, http://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/naujienos_1/visu-lietuvos-mokyklu-abiturientai-laikys-vienoda-lietuviu-kalbos-ir-literaturos-brandos-egzamina.

Tabela 1. Maturzyści, którzy nie zdali egzaminu z języka litewskiego

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szkoły litewskie	12,7%	6,4%	8,3%	7,8%	7,5%	9,5%	11,6%	9,9%
Szkoły mniejszości narodowych	21,89%	6,3%	8,2%	6,4%	6,2%	11,4%	16,3%	16,1%

Źródło: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M3110304&PLanguage=0>.

szkołach litewskich i w szkołach mniejszości narodowych do roku 2019 będzie obowiązywał okres przejściowy, zakładający zróżnicowane kryteriów oceny prac uczniów ze szkół mniejszości narodowych – możliwość popełnienia większej ilości błędów.

Stosowanie łagodniejszych kryteriów podczas oceniania prac uczniów ze szkół mniejszości narodowych nie sprawdziło się jednak w praktyce. Wyniki egzaminu z języka i literatury uczniów szkół mniejszości narodowych w latach 2013¹⁵, 2014 i 2015 były znacznie gorsze od wyników uczniów ze szkół litewskich. Poniższa tabela przedstawia liczbę maturzystów, którzy nie zdali egzaminu z języka litewskiego, z podziałem na szkoły z litewskim językiem nauczania oraz językiem nauczania mniejszości narodowych (Tabela 1).

Działania władz Litwy w dziedzinie oświaty od 2011 r. można określić jako chaotyczne i dyskryminujące mniejszości narodowe. W najbliższych dwu latach powinny zapaść decyzje w kwestii dotąd niezakończonych procesów sądowych oraz muszą być wiadome rezultaty toczących się procesów w sprawie akredytacji placówek, na podstawie których można będzie wywnioskować, w jakim kierunku zmierza litewska polityka oświatowa wobec mniejszości narodowych.

Pisownia imion i nazwisk

Zgodnie z Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Pomimo ratyfikowania przez Litwę tego dokumentu kwestia pisowni imion i nazwisk pozostaje nadal nierozwiązana na gruncie prawa

¹⁵ Więcej o wynikach egzaminów, zwłaszcza w 2013 r., czytaj: <http://www.efhr.eu/2014/07/27/wyniki-z-egzaminu-z-jezyka-litewskiego-maturzystow-szkol-mniejszosci-narodowych-szkol-litewskich-w-latach-2008-2013/>.

litewskiego. Problem ten dotyczy nie tylko mniejszości narodowych, ale także Litwinek wychodzących za mąż za obcokrajowców oraz dzieci z małżeństw mieszanych¹⁶.

Niektóre instytucje państwowe, a także politycy z przekonaniem twierdzą, że w litewskich dokumentach powinny być używane wyłącznie litewskie litery. Urzędy stanu cywilnego odmawiają zapisów zagranicznych imion i nazwisk w oryginale, pomimo że na Litwie zarejestrowanych jest prawie 8 tys. nielitewskich imion i nazwisk, jak np.: Agnieszka, Alexander, Katarzyna, Leszczyńska, Maxim, Brown, Violetta, Lacroix itd¹⁷. Mają kłopoty również osoby, w których nazwiskach występuje połączenie dwóch liter, m.in. *rz, sz, cz, tt i nn* (np. Matthew, Powell, Mattheo, Vitte, Kaczor)¹⁸. Z tego powodu osoby te są zmuszone do lituanizowania swoich imion i nazwisk poprzez ich zapis zgodny z alfabetem łacińskim, co w konsekwencji prowadzi do utraty tożsamości i kultury, np. imię Kazimierz zostaje zapisane w postaci „Kazimež”, a „Anna” w postaci „Ana”. Dzieje się tak, chociaż Europejski Trybunał Praw Człowieka podkreśla¹⁹, że jeżeli w spisie ewidencyjnym widnieją już podobne imiona i o ile nie zostało stwierdzone, że mają one jakikolwiek negatywny wpływ na zachowanie kulturowej i językowej tożsamości, nie ma żadnych podstaw do tego, aby państwo odmówiło zarejestrowania wybranego imienia czy nazwiska. To samo dotyczy również późniejszej ich zmiany.

Poniższa tabela przedstawia statystykę dotyczącą posiadania w dokumentach tożsamości obywateli Litwy zapisu imienia lub nazwiska z użyciem liter nienależących do alfabetu litewskiego²⁰ (Tabela 2).

¹⁶ W 2014 r. spośród 2 2142 zawartych małżeństw tylko 18 870, czyli 85,2% z nich było zawartych pomiędzy obywatelami Litwy¹⁶. Małżeństwa mieszane w 2014 r. stanowiły 14,6% wszystkich zawieranych małżeństw (w 2013 – 15,4%, 2012 – 14,5%, 2011 – 15,6%). W samym tylko w Wilnie spośród 5 800 ślubów udzielonych w 2014 r. aż 1 685 (29,1%) to małżeństwa zawarte z cudzoziemcami. Dane udostępnione przez Departament Statystyki Litwy w dn. 18 maja 2015 r.

¹⁷ <http://www.efhr.eu/2013/02/13/kolejne-sprzeczności-prawne-w-sprawie-oryginalnej-pisowni-imion-i-nazwisk/>.

¹⁸ *Statystyki Urzędu Ewidencji Ludności dla Europejskiej Fundacji Praw Człowieka*, http://www.efhr.eu/download/orzeczenie/Statystyka_Urz_Ewidencji_Ludnosc_PL_18_12_2012.pdf.

¹⁹ *Sprawa Johansson v Finland*, <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-82198>.

²⁰ 27 lutego 2014 r. Sąd Konstytucyjny RL (LR Konstitucinis Teismas) wydał długo oczekiwane orzeczenie, w którym miał m.in. ustalić, jakie znaczenie mają decyzje Państwowej Komisji Języka Litewskiego (*Valstybinė lietuvių kalbos komisija*, PKJL) przy

Tabela 2. Nielitewskie litery w dokumentach tożsamości obywateli RL

Data rejestracji	2013		2014		2015	
	Imię	Nazwisko	Imię	Nazwisko	Imię	Nazwisko
W	3	3	7	14	2	11
Q	1	1	–	3	–	4
X	7	15	9	4	13	4
RZ	7	664	9	459	8	410
NN	359	158	320	170	309	127
CZ	–	37	–	44	–	58
SZ	1	30	10	34	15	27
TT	46	113	78	139	42	112

Źródło: dane uzyskane od Służby Rejestracji Mieszkańców (Gyventojų registro tarnyba) w dn. 19 października 2015 r.

W 2014 r. w Sejmie zarejestrowano dwa projekty ustawy o pisowni nielitewskich nazwisk i imion, która miała być poddana pod obrady Sejmu podczas wiosennej sesji w 2016 r. Zdaniem EFHR propozycje zawarte w obu projektach nie rozwiązują w pełni problemów mniejszości narodowych.

Pierwszy projekt²¹ przewiduje zliberalizowany tryb pisowni imion i nazwisk, uwzględniając migrację ludności, ciągle wzrastającą liczbę małżeństw mieszanych, potrzebę ochrony praw dzieci rodzących się w takich małżeństwach. Autorzy proponują zapis imion i nazwisk w oryginale, ale tylko z użyciem liter alfabetu litewskiego, chociaż są przewidziane wyjątki. Odstępstwa od generalnej zasady dotyczyć mają cudzoziemców i bezpaństwowców, jak również obywateli Litwy, którzy przedstawili dokument wskazujący na pisownię imienia przy użyciu liter wywodzących się z alfabetu łacińskiego (np. współmałżonkowie cudzoziemców i ich dzieci). Oznacza to, że dane te mogą być zapisane na podstawie alfabetu łacińskiego bez litewskich liter, jeśli osoba ma już taki wpis w dokumencie źródłowym.

reglamentowaniu przez Sejm oryginalnej pisowni nazwisk. Sąd orzekł, że Sejm ma prawo zmienić przepisy stanowiące o pisowni imion i nazwisk w języku litewskim w dokumentach tożsamości. Uznał także, że nielitewskie imiona oraz nazwiska mogą być zapisywane nie tylko z użyciem litewskich liter, ale również innych symboli alfabetu łacińskiego, które są zgodne z tradycją języka litewskiego i nie naruszają zasad języka państwowego.

²¹ *Lietuvos Respublikos vardų ir pavardžių rašymo įstatymo projektas*, 1.04.2014, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468317&p_tr2=2.

Drugi alternatywny projekt²² przewiduje możliwość zapisu imion i nazwisk w formie oryginalnej na dodatkowej stronie paszportu. Podstawowym defektem proponowanego rozwiązania jest fakt, że wpis taki nie identyfikuje osoby w życiu publicznym i nie zmienia sposobu wpisania danych w pozostałe akta. W praktyce oznacza to, że zapis nie tylko nie jest oficjalny, ale nie ma charakteru prawnego. Obywatel nadal będzie identyfikowany na podstawie wpisu na głównej stronie paszportu, a więc według „oficjalnej” wersji zapisu imienia i nazwiska. Jest to kolejna fikcja prawna, która ma odwrócić uwagę od istniejącego problemu.

Natomiast jesienią 2015 r. zarejestrowano w Sejmie poprawki do ustawy o dowodzie osobistym i paszporcie²³, pod którymi zebrano ponad 50 tys. podpisów obywateli. Zgodnie z wprowadzonymi zmianami w dokumentach tożsamości imię i nazwisko powinno być zapisane w języku urzędowym, tj. zgodnie z litewskim alfabetem (32 litery) i brzmieniem. Na żądanie osoby jej imię i nazwisko może być zapisane w innym języku z użyciem liter wywodzących się z alfabetu łacińskiego lub liter z wybranego przez siebie systemu transliteracji (jeżeli w języku pożądanym przez obywatela są używane litery niewywodzące się z alfabetu łacińskiego). Takie zapisy w innym języku wpisywane są na dalszych stronach dokumentów tożsamości.

Jednym z przykładów pozytywnych zmian zachodzących w zakresie pisowni imion i nazwisk jest sprawa zapisu nazwiska obywatelki Litwy, która wyszła za mąż za obywatela Belgii i przyjęła jego nazwisko. 30 lipca 2015 r. Sąd Dzielnicowy m. Wilna anulował decyzję Urzędu Stanu Cywilnego z marca 2015 r., który wydał wnioskodawcom akt ślubu, w którym obywatelce Litwy w nazwisku wpisano literę „v” (Pauvels), a jej mężowi (obywatelowi Belgii) pozostawiono nazwisko w formie oryginalnej, tzn. z literą „w” (Pauwels). Sąd zobowiązał Urząd do zmiany nazwiska wnioskodawcy na „Pauwels” oraz wydania nowego aktu ślubu argumentując, że życie prywatne jednostki i nienaruszalność życia rodzinnego powinno być priorytetem przed dążeniem państwa do ochrony litewskiej tożsamości kulturowej. Sąd zwrócił uwagę na to, że należy

²² *Vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymo projektas*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468732&p_tr2=2.

²³ *Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo Nr. XII-1519 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas*, 17.11.2015, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1095317&p_tr2=2.

uwzględniać nowe okoliczności, które pojawiły się po wstąpieniu Litwy do Unii Europejskiej (EU): wolny przepływ osób i brak wewnętrznych granic w UE. Ponadto zdaniem Sądu nazwisko dzieci współmałżonków różniłyby się od nazwiska matki lub ojca, co ograniczałoby ich prawa i interesy. Sąd oparł się również na tym, że na Litwie już są zarejestrowane osoby, w których imieniu lub nazwisku jest używana litera „w”²⁴. Pomimo zatwierdzenia przez Sąd Dzielnicowy m. Wilna oryginalnej pisowni nazwiska, Wileński Urząd Migracyjny odmówił wydania paszportu z literą „w” w nazwisku, dlatego małżeństwo nadal dochodzi swoich praw na drodze sądowej.

Należy zaznaczyć, że w związku z brakiem odpowiedniej ustawy zezwalającej na pisownię imion i nazwisk w oryginale z użyciem liter nie należących do alfabetu litewskiego, każda walka o zapis w oryginale będzie się odbywała na drodze sądowej. Sądy będą musiały orzekać w każdej sprawie indywidualnie²⁵.

Nazewnictwo topograficzne

Zgodnie z art. 11 przyjętej przez Litwę Konwencji ramowej o ochronie praw mniejszości narodowych, „w rejonach tradycyjnie zamieszkałych przez znaczącą liczbę osób należących do mniejszości narodowej Strony będą starać się – zgodnie z obowiązującym prawem, w tym także, tam gdzie to stosowne, umowami z innymi państwami oraz przy uwzględnieniu ich specyficznych warunków – umieszczać również w języku mniejszości tradycyjne nazwy lokalne, nazwy ulic i inne oznakowania topograficzne o charakterze publicznym, o ile istnieje tam wystarczające zapotrzebowanie na takie oznakowania”²⁶.

Pomimo tego zapisu władze litewskie sukcesywnie przez wiele lat nakładały kary na podmioty samorządowe niestosujące się do nakazów usuwania dwujęzycznych tablic z nazwami ulic, całkowicie ignorując

²⁴ *Przełomowa wygrana EFHR – Dzielnicowy Sąd m. Wilno zezwolił na zapis „W” w nazwisku*, 30.07.2015, <http://www.efhr.eu/2015/07/30/przelomowa-wygrana-efhr-dzielnicowy-sad-m-wilno-zezwolil-na-zapis-w-w-nazwisku/>.

²⁵ Pod koniec 2015 r. EFHR prowadziła 13 spraw, w których klienci dążyli do uzyskania oryginalnego zapisu imienia lub nazwiska w dokumentach tożsamości.

²⁶ *Konwencja Ramowa o Ochronie Praw Mniejszości Narodowych*, [online], [dostęp: 20.03.2016], https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_AtGlance/PDF_Text_FCNM_pl.pdf.

wszelkie prawne zobowiązania w zakresie praw człowieka²⁷. Problem nazewnictwa topograficznego jest szczególnie istotny w rejonach o największym odsetku mniejszości polskiej, w tym głównie w rejonie sołecznickim zamieszkałym prawie w 80% przez ludność pochodzenia polskiego.

Kwestia podwójnego oznakowania ulic została pozornie rozwiązana poprzez wprowadzenie w marcu 2014 r. nowego trybu oznakowania ulic, ustanowionego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Zgodnie z rozporządzeniem²⁸ na początku i końcu ulic mają pojawić się słupki, na których umieszczone zostaną tablice z nazwami ulic wyłącznie w języku litewskim. Za odpowiednie oznakowanie odpowiedzialny jest samorząd, natomiast na domach, będących własnością prywatną, mogą pozostać tabliczki w językach mniejszości narodowych lub oznakowania dwujęzyczne.

Należy jednak stwierdzić, że problem nazewnictwa topograficznego nie został jeszcze ostatecznie rozstrzygnięty. Litwa w dalszym ciągu nie ma aktów prawnych wdrażających wspomniany już art. 11 Konwencji ramowej. Kwestia ta może być w pełni rozwiązana wyłącznie poprzez przyjęcie ustawy o mniejszościach narodowych, która powinna jednoznacznie uregulować zasady umieszczania dwujęzycznych nazw, również w językach mniejszości narodowych. Obowiązkiem Litwy jest nie tylko zezwolenie na umieszczanie dwujęzycznych tablic w miejscowościach tradycyjnie zamieszkałych przez mniejszości narodowe, lecz przede wszystkim zadbanie o odpowiednie nazwy topograficzne w językach mniejszości narodowych. Chodzi tu również o nazwy o charakterze publicznym, w tym wypadku – te umieszczane na słupkach.

Obecność w mediach i życiu kulturalnym

Litwa, zgodnie z Konstytucją RL (art. 37) oraz z ratyfikowanymi przez nią innymi międzynarodowymi dokumentami, zobowiązana jest do

²⁷ *Opinia EFHR w sprawie dwujęzycznego nazewnictwa ulic i nakładanych za nie kar*, 14.01.2014, <http://www.efhr.eu/2014/01/14/opinia-efhr-w-sprawie-dwujezycznego-nazewnictwa-ulic-i-nakladanych-za-nie-kar/>.

²⁸ *Dėl Numerių pastatams, patalpoms ir butams suteikimo, keitimo ir apskaitos tvarkos aprašo ir Pavadinimų gatvėms, pastatams, statiniams ir kitiems objektams suteikimo, keitimo ir įtraukimo į apskaitą tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo*, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/021ee490aaad11e38e1082d04585b3dd>.

stworzenia mniejszościom narodowym odpowiednich warunków do pielęgnowania swego języka, kultury i obyczajów. Może się to odbywać m.in. poprzez udzielanie odpowiedniego wsparcia finansowego na realizację projektów kulturalnych lub edukacyjnych skierowanych do mniejszości narodowych. Należy jednak stwierdzić, że rozwiązania litewskie w tym zakresie nie są przystosowane do potrzeb mniejszości narodowych.

Środki przyznawane z budżetu państwowego na pielęgnację kultury mniejszości należy uznać za niewystarczające. Od lat ogłaszane są konkursy na częściowe dofinansowanie projektów kulturalnych upowszechniających rozwój kultury mniejszości narodowych²⁹. Od 2011 r. konkursy ogłaszało Ministerstwo Kultury RL, od lipca zaś 2015 r. funkcję tę przejął Departament ds. Mniejszości Narodowych. Po dokonaniu oceny projektów złożonych w ramach konkursu w 2014 r. Ministerstwo Kultury podjęło decyzję o częściowym dofinansowaniu jedynie 76 projektów na łączną kwotę 288 tys. litów (83,4 tys. EUR). W pierwszej połowie 2015 r. Ministerstwo przyznało kwotę 52 tys. euro – z otrzymanych 143 wniosków wybrano 57 projektów, w drugiej – Departament rozdysponował pulę 31 tys. euro pomiędzy 44 wyłonione projekty z 98 złożonych propozycji³⁰.

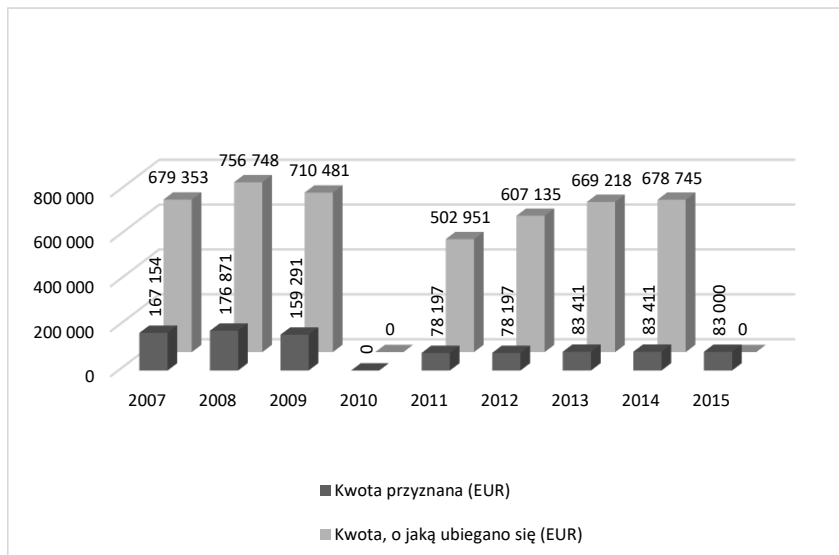
Należy zaznaczyć, że dofinansowywane w ramach konkursów przedsięwzięcia są małymi projektami. Na przykład, w 2014 r. tylko dwa z 76 projektów otrzymały dofinansowanie w wysokości 10 tys. litów (2 896 EUR) lub większą, natomiast 60 wsparto kwotą od 1 100 (318 EUR) do 5 000 litów (1 448 EUR)³¹. W drugim półroczu 2015 r. jedynie 13 projektów (29%), z 44 wybranych przez Departament, otrzymało częściowe

²⁹ Wsparcie finansowe może być przyznane projektom dotyczącym m.in. upowszechniania kultury mniejszości narodowych na Litwie i za granicą, wspierania działalności dzieci i młodzieży należących do mniejszości narodowych, zachowania dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. Wśród projektów mogą być również projekty dotyczące rozwoju tolerancji narodowej, wspierające działalność sobotnich i niedzielnych szkółek mniejszości narodowych, walkę z rasizmem i dyskryminacją, wspierające integrację mniejszości romskiej oraz dotyczące pielęgnowania tożsamości narodowej.

³⁰ Skirtas finansavimas tautinių mažumų kultūrą plėtotę skatinantiems projektams, 7.10.2015, <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/skirtas-finansavimas-tautiniu-mazumu-kulturu-pletote-skatinantiems-projektams>.

³¹ Dane za: <http://www.lrkm.lt/go.php/lit/Tautines-mazumos>.

Diagram 1. Podział środków finansowych na projekty w poszczególnych latach

Źródło: <http://www.lrkmlt/go.php/lit/Tautines-mazumos>.

dofinansowanie w wysokości 1 000–1 500 EUR, podczas gdy 25 wsparto kwotą 300–700 EUR. Wysokość środków finansowych, o które ubiegali się wnioskodawcy oraz wysokość przyznanych kwot w poszczególnych latach obrazuje poniższy diagram (Diagram 1).

Środki masowego przekazu w językach mniejszości narodowych i oświatowych z budżetu państwa za pośrednictwem Funduszu Wspierania Prasy, Radia i Telewizji (*Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas*, FWPRiT), który co roku rozdziela³² około 8 mln litów (2,32 mln EUR) w ramach 11 programów³³. Mniejszości narodowe mają w tych

³² Istnieją jednak obawy o przejrzystość sposobu oceny projektów. O potrzebie wprowadzenia zmian w sposobie finansowania projektów przez FWPRiT wskazuje propozycja reformy Funduszu. Przygotowanie odpowiedniego projektu w 2014 r. zlecone zostało sejmowej grupie roboczej. Informacje za: <http://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/47673/siekiant-skaidrumo-reformuojamas-spaudos-radijo-ir-televizijos-remimo-fondas>.

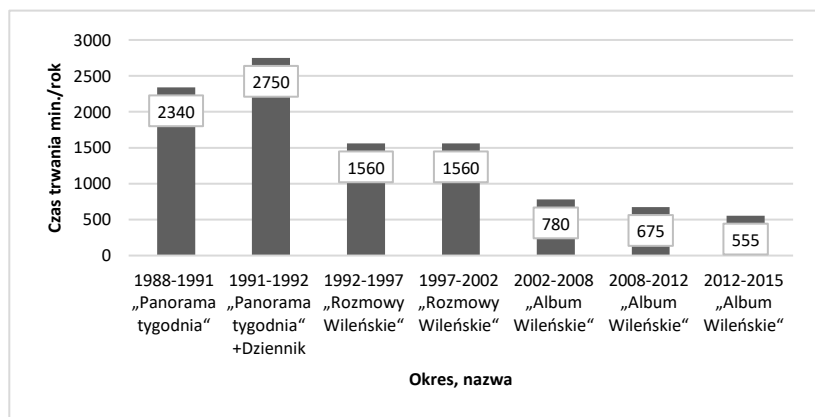
³³ W 2008 r. dofinansowano w ten sposób 184 projekty na kwotę 5,8 mln Lt, w 2009 r. – na kwotę 11,796 mln Lt, 2012 r. – 290 projektów na kwotę prawie 6,194 mln Lt, a w 2013 r. 422 projekty na sumę 8,168 mln Lt.

konkursach jednak nikłe szanse w porównaniu z dużymi redakcjami litewskimi, dysponującymi większymi możliwościami (w tym finansowymi) przygotowania lepszych projektów. Powoduje to, że w istocie mniejszości narodowe mogą ubiegać się o środki finansowe na pielęgnowanie swoich tradycji, języka i kultury oraz konkurować jedynie między sobą w ramach konkursu ogłaszanego przez Ministerstwo Kultury, a obecnie przez Departament ds. Mniejszości Narodowych. Nie ma bowiem na Litwie programów ramowych, w tym m.in. programów skierowanych na działalność NGO mniejszości narodowych.

Mniejszości narodowe na Litwie mają również utrudnioną możliwość korzystania z czasu antenowego. Od początku lat 90. następuje systematyczne zmniejszanie czasu antenowego przeznaczanego na audycje w języku polskim. Poniższy wykres przedstawia zmianę czasu antenowego przeznaczanego dla polskich audycji w państwowej Telewizji Litewskiej (Wykres 1). Obecnie emitowany jest tylko jeden polskojęzyczny program.

Ponadto krajowe programy mniejszości narodowych zostały przeniesione z kanału LRT na kanał LRT „Kultūra”, który jest kanałem o zdecydowanie mniejszej oglądalności.

Wykres 1. Polskie audycje w państwowej Telewizji Litewskiej (LTV, od 2012 r. – cyfrowa LRT)

Źródło: <http://www.efhr.eu/2015/02/26/o-czasie-antenowym-dla-mniejszosci-narodowych/>

Wnioski końcowe

Biorąc pod uwagę powyższą skrótową analizę wskazującą na sytuację przestrzegania praw człowieka na Litwie, należy stwierdzić, że w latach 2014–2015 nadal nie rozwiązano wielu istotnych problemów. Po pierwsze, nie została uchwalona ustawa o mniejszościach narodowych, chociaż Sejm pochylił się nad jednym z jej projektów. Ostatecznie przyjęto poprawki, które nie rozwiążą problemów mniejszości narodowych i nie przyczynią się do pełnej ochrony praw mniejszości, zgodnie ze standardami europejskimi i przyjętymi przez Litwę zobowiązaniami międzynarodowymi. Brak podstawowych regulacji powoduje też, że nadal nie jest rozwiązana kwestia dotycząca dwujęzycznych znaków topograficznych. Litwa powinna przeprowadzić kilka znaczących reform, w tym dotyczących oświaty, a także rozwiązać trwający od lat problem pisowni imion i nazwisk obywateli.

Należy odnotować brak woli politycznej w kwestii naprawy tej sytuacji pomimo aktywnych działań grup społecznych narażonych na dyskryminację i oddolnych inicjatyw obywatelskich, a nawet wyraźnych sygnałów instytucji międzynarodowych – organizacji międzypaństwowych i pozarządowych. Oznacza to, że należy jeszcze włożyć wiele wysiłku w to, aby Litwę można było nazwać w pełni demokratycznym państwem prawnym, będącym integralną częścią społeczności europejskiej. Mimo że wiele wymienionych raportów w sposób konkretny i bezpośredni wskazuje na braki w ustawodawstwie litewskim i w praktycznych działaniach oraz dostarcza wytycznych, które mogą znacząco się przyczynić do poprawy zaistniałej sytuacji, to zawarte w nich rekomendacje nie będą pomocne bez rzeczywistej zmiany nastawienia władzy państwowej.

Bibliografia

Publikacje

- 1) *Przestrzeganie praw człowieka na Litwie w latach 2012–2013 (Prawa mniejszości narodowych na Litwie)*, Europejska Fundacja Praw Człowieka, Wilno 2014 r.
- 2) *Raport alternatywny organizacji pozarządowych w sprawie implementacji Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych na Litwie*, Europejska Fundacja Praw Człowieka, Wilno 2014 r.

Strony internetowe

- 3) Europejska Fundacja Praw Człowieka, <http://www.efhr.eu/>, [dostęp: 20.03.2016].
- 4) *Kolejne sprzeczności prawne w sprawie oryginalnej pisowni imion i nazwisk*, 13.02.2013, <http://www.efhr.eu/2013/02/13/kolejne-sprzecznosci-prawne-w-sprawie-oryginalnej-pisowni-imion-i-nazwisk/>.
- 5) *Informacja Urzędu Ewidencji Ludności przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Republiki Litewskiej*, 14.12.2012, http://www.efhr.eu/download/orzeczenie/Statystyka_Urz_Ewidencji_Ludnosci_PL_18_12_2012.pdf.
- 6) *Przełomowa wygrana EFHR – Dzielnicowy Sąd m. Wilno zezwolił na zapis „W” w nazwisku*, 30.07.2015, <http://www.efhr.eu/2015/07/30/przelomowa-wygrana-efhr-dzielnicowy-sad-m-wilno-zezwolil-na-zapis-w-w-nazwisku/>.
- 7) *Opinia EFHR w sprawie dwujęzycznego nazewnictwa ulic i nakładanych za nie kar*, 14.01.2014, <http://www.efhr.eu/2014/01/14/opinia-efhr-w-sprawie-dwujezycznego-nazewnictwa-ulic-i-nakladanych-za-nie-ka/>.
- 8) *O czasie antenowym dla mniejszości narodowych*, 26.02.2015, <http://www.efhr.eu/2015/02/26/o-czasie-antenowym-dla-mniejszosci-narodowych/>.
- 9) *Gdy prywatna opinia staje się publiczną: EFHR walczy z dyskryminacją w świecie wirtualnym*, 13.08.2014, <http://www.efhr.eu/2014/08/13/gdy-prywatna-opinia-staje-sie-publiczna-efhr-walczy-z-dyskryminacja-w-swiecie-wirtualnym/>.
- 10) *Europejski Trybunał Praw Człowieka*, [dostęp: 20.03.2016], <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-82198>.
- 11) *Jedno z najwyższych notowań AWPL w historii partii*, L24.lt, [dostęp: 20.03.2016], <http://l24.lt/pl/polityka/item/116067-jedno-z-najwyzszych-notowan-awpl-w-jej-historii>.
- 12) *Siekiant skaidrumo reformuojamas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas*, LRT.lt, [dostęp: 20.03.2016], <http://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/47673/siekiant-skaidrumo-reformuojamas-spaudos-radijo-ir-televizijos-remimo-fondas>.
- 13) *Visų Lietuvos mokyklų abiturientai laikys vienodą lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą*, Ministerstwo Oświaty i Nauki RL, [dostęp: 20.03.2016], http://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/naujienos_1/visu-lietuvos-mokyklu-abiturientai-laikys-vienodalietuviu-kalbos-ir-literaturos-brandos-egzamina
- 14) *Skirtas finansavimas tautinių mažumų kultūrų plėtotę skatinantiems projektams*, Ministerstwo Kultury RL, [dostęp: 20.03.2016], <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/skirtas-finansavimas-tautiniu-mazumu-kulturu-pletote-skatinantiems-projektams>.
- 15) *Oficjalny Portal Statystyczny Republiki Litewskiej*, [dostęp: 20.03.2016], <http://osp.stat.gov.lt/en/temines-lenteles19>.
- 16) *Parlament Europejski*, [dostęp: 20.03.2016], http://www.europarl.europa.eu/meps/pl/96697/VALDEMAR_TOMASEVSKI_home.html.
- 17) *Oficjalna strona Ministerstwa Kultury Republiki Litewskiej*, <http://www.lrkm.lt/go.php/lit/Tautines-mazumos>.
- 18) *Wilnoteka*, [dostęp: 20.03.2016], <http://www.wilnoteka.lt/pl/artukul/kolejna-bitwa-tomasza-snarzkiego-w-walce-o-prawa-mniejszosci-polskiej-na-litwie>.

Akty prawne

- 19) *Dėl Numerių pastatams, patalpoms ir butams suteikimo, keitimo ir apskaitos tvarkos aprašo ir Pavadinimų galvėms, pastatams, statiniams ir kitiems objektams suteikimo, keitimo ir įtraukimo į apskaitą tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo*, [dostęp: 25.04.2016], <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/021ee490aaad11e38e1082d04585b3dd>.
- 20) *Konwencja Ramowa o Ochronie Praw Mniejszości Narodowych*, [online], [dostęp: 20.03.2016], https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_AtGlance/PDF_Text_FCNM_pl.pdf.
- 21) *Poprawki do Ustawy o oświacie, 17 marca 2011 r.*, [dostęp: 20.03.2016], http://planipolis.iiep.unesco.org/upload/Lithuania/Lithuania_Law_amending_Law-on-education_2011.pdf.
- 22) *Projekt ustawy o pisowni nielitewskich nazwisk i imion, nr XIIP-1653, 1 kwietnia 2014*, [dostęp: 20.03.2016], http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468317&p_tr2=2.
- 23) *Projekt ustawy o pisowni nielitewskich nazwisk i imion, nr XIIP-1675, 10 kwietnia 2014*, [dostęp: 20.03.2016], http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468732&p_tr2=2.
- 24) *Rozporządzenie Ministra Oświaty i Nauki z 5 lutego 2004 r.*, [dostęp: 20.03.2016], http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/KRITERIJAI%20ir%20TVARKA_2011_VZ.pdf.
- 25) *Ustawa o mniejszościach narodowych*, [dostęp: 20.03.2016], http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=22150.
- 26) *Ustawa o oświacie, aktualna do 8 lipca 2013*, [dostęp: 20.03.2016], http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=441204.

Report.

Observance of Human Rights in Lithuania for years 2014–2015.

The rights of national minorities in Lithuania

Summary

The main aim of the article which is based on newest European Foundation of Human Rights (EFHR) report “Observance of Human Rights in Lithuania for years 2014–2015. The rights of national minorities in Lithuania” is to show the current situation as for respecting and protecting human rights in Lithuania (1st January 2016), especially those of national minorities. The aim is to present the changes that have occurred since the publication of the report “Observance of human rights in Lithuania for years 2012–2013. The rights of national minorities in Lithuania” and the report “Alternative NGO Report on Lithuania’s Implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities” both of which in a comprehensive manner presented the problems which national minorities in Lithuania are faced with.

The article claims that for over two decades since the restoration of its independence, Lithuania has undertaken certain steps to join the circle of countries, which respect human rights. Unfortunately, as for the rights of national minorities, many serious deficiencies still exist. There are serious inadequacies, especially regarding the issues of the protection of linguistic and educational rights of national minorities. Also without proper resolution remain the issue of the original spelling of forenames and surnames of the RL citizens and the issue of topographic names.

A wide range of areas to improve means that a lot of effort still needs to be put in so that Lithuania may be called a fully democratic state of law, and an integral part of European community.

Keywords: human rights, national minorities, polish national minority in Lithuania, European Foundation of Human rights, EFHR, protection of rights

Ataskaita. Žmogaus teisių įgyvendinimas Lietuvoje 2014-2015 metais. Tautinių mažumų teisės Lietuvoje

Santrauka

Esminis straipsnio tikslas – nūdienos žmogaus teisių pagarbos ir apsaugos įgyvendinimas bei kokybė Lietuvoje, ypač tautinių mažumų teisių. Straipsnis paruoštas remiantis Europos žmogaus teisių fondo (EFHR) naujausia ataskaita „Žmogaus teisių įgyvendinimas Lietuvoje 2014–2015 metais. Tautinių mažumų teisės Lietuvoje“. Vienas straipsnio tikslų – užfiksuoti pokyčius, įvykusius po paskutinės ataskaitos, kurioje taip pat buvo nagrinėjama žmogaus teisių problematika Lietuvoje („Žmogaus teisių įgyvendinimas Lietuvoje 2012–2013 metais. Tautinių mažumų teisės Lietuvoje“) bei ataskaitos, kuris orientavosi į nevyriausybinį organizacijų (NVO) veiklą („Alternatyvi NVO ataskaita apie Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos įgyvendinimą Lietuvoje“). Abi EFHR ataskaitos išsamiai pateikė tautinių mažumų padėtį bei išryškino problemines situacijas, su kuriomis susiduriama Lietuvoje.

Straipsnyje teigiama, jog per pastaruosius dvejus dešimtmečius, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, užfiksuotas žmogaus teisių pagarbos bei apsaugos progresas. Visgi, pažymėtina, jog tautinių mažumų teisių srityje vis dar egzistuoja nemažai spragų. Ataskaitoje ypatingas dėmesys skiriamas tautinių mažumų lingvistinėms bei švietimo teisėms, kurios, pasak EFHR, yra vienos problemiškesnių Lietuvoje. Teigiama, jog kita neišspręsta aktuali problema, su kuria susiduria tautinės mažumos Lietuvoje – asmenvardžių bei vietovardžių rašyba.

Platus spektras sričių, kurios ateityje turi būti tobulinamos, yra neatsiejamas nuo sunkaus darbo bei pastangų, siekiant, jog Lietuva galėtų būti visapusiškai demokratiška valstybė ir integrali Europos bendrijos dalis.

Raktažodžiai: žmogaus teisės, tautinės mažumos, lenkų tautinė mažuma Lietuvoje, Europos žmogaus teisių fondas, EFHR, žmogaus teisių apsauga

Raport:
Przestrzeganie praw człowieka na Litwie w latach 2014–2015.
Prawa mniejszości narodowych na Litwie

Streszczenie

Głównym celem artykułu, opartego na przygotowanym przez Europejską Fundację Praw Człowieka (EFHR) raporcie pt. „Przestrzeganie praw człowieka na Litwie w latach 2014–2015. Prawa mniejszości narodowych na Litwie”, jest ukazanie aktualnej sytuacji (stan na 1 stycznia 2016 r.) w dziedzinie poszanowania oraz ochrony praw człowieka na Litwie, w tym zwłaszcza praw mniejszości narodowych. Celem artykułu jest m.in. wskazanie na zmiany, jakie w tym zakresie odnotowano od czasu wydania przez EFHR raportu pt. „Przestrzeganie praw człowieka na Litwie w latach 2012–2013. Prawa mniejszości narodowych na Litwie” oraz raportu pt. „Raport alternatywny organizacji pozarządowych w sprawie implementacji Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych na Litwie”, które w wyczerpujący sposób przedstawiły problemy, z jakimi zmagają się mniejszości narodowe na Litwie.

Mimo kroków poczynionych przez Litwę (na przestrzeni ponad dwóch dekad niepodległości) w celu dołączenia do grona państw respektujących prawa człowieka, w kwestii ochrony praw mniejszości narodowych nadal nie rozwiązano wielu istotnych problemów. Poważne niedociągnięcia dotyczą ochrony praw językowych oraz oświatowych mniejszości narodowych. Bez właściwego rozwiązania pozostaje również kwestia pisowni w oryginalne imion i nazwisk obywateli RL oraz kwestia nazewnictwa topograficznego.

Wiele nierozwiązanych problemów oznacza, że należy włożyć jeszcze wiele wysiłku, aby Litwę można było nazwać w pełni demokratycznym państwem prawnym, będącym integralną częścią społeczności europejskiej.

Słowa kluczowe: prawa człowieka, mniejszości narodowe, polska mniejszość narodowa na Litwie, Europejska Fundacja Praw Człowieka, EFHR, ochrona praw